

7. Kortfattat om lagstiftningen. 2014. 70 p. URL: <https://www.regeringen.se/4905f7/contentassets/19ee7b66982c49e3be734eec8b7d293c/familjeratt---kortfattat-om-lagstiftningen.pdf> (Last accessed: 14.02.2019).
8. Forældreansvarsloven i et historisk perspektiv. URL: <http://retsadvokaterne.dk/foraeldreansvarsloven-i-et-historisk-perspektiv/> (Last accessed: 14.02.2019).
9. Mai Heide Ottosen. Samvær til barnets bedste? Om regler og praksis på samværsområdet. København, 2004. 263 p. URL: <https://pure.sfi.dk/ws/files/311935/0404Samvaertilbarnetsbedste.pdf> (Last accessed: 16.02.2019).
10. Kenneth Aarskaug Wiik, Ane Seierstad and Turid Noack. Divorce in norwegian same-sex marriages 1993–2011. *Discussion Papers N. 723*. December, 2012. 24 p. URL: <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/DP/dp723.pdf> (Last accessed: 17.02.2019).
11. Flest personer i samkönade äktenskap bor i Stockholms län. URL: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/flest-personer-i-samkonade-aktenskap-bor-i-stockholm> (Last accessed: 17.02.2019).
12. Så mange lever i et ægteskab eller parforhold. URL: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/saa-mange-lever-i-et-aegteskab-eller-parforhold> (Last accessed: 18.02.2019).
13. Hversu algeng er samkynhneigð? URL: <http://www.visir.is/g/2005504280315> (Last accessed: 18.02.2019).
14. Göran Lind. Utmaningar inom familjerätten. P. 67–86. URL: <https://svjt.se/svjt/3016/69> (Last accessed: 19.02.2019).
15. Боренкова А., Марценюк Т. Форми сімейних відносин у Швеції (на прикладі офіційного чи цивільного шлюбів). С. 32–34 URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1709/Martseniuk_Formy%20simeinykh%20vidnosyn.pdf (Last accessed: 20.02.2019).
16. Lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører. LOV-1991-07-04-45. URL: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-45> (Last accessed: 21.02.2019).

УДК 341.9

ОБЛАКОВА О.С.

ДЕЯКІ ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ ІЗ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЄС ДО АНТИДОПІНГОВОЇ ПРАКТИКИ У СПОРТІ

Статтю присвячено визначенню особливостей застосування права Європейського Союзу про захист персональних даних, зокрема Загального Регламенту про захист персональних даних (GDPR) у практиці протидії використанню допінгу у спорті. Проаналізовано співвідношення між засобами правового регулювання, спрямованими на захист персональних даних у ЄС та нормами права, що забезпечують застосування антидопінгових заходів. На основі дослідження практики Європейського Суду Справедливості зроблено висновок про існування принципу допустимого втручання у права, що захищаються Регламентом з метою проведення антидопінгової діяльності.

Ключові слова: *Європейський Союз, право на приватність, захист персональних даних, GDPR, Мека-Медіна підхід, правове регулювання антидопінгової діяльності.*

Статья посвящена определению особенностей применения права Европейского Союза о защите персональных данных, в частности общего Регламента о защите персональных данных (GDPR) в практике противодействия использованию допинга в спорте. Проанализировано соотношение между средствами правового регулирования, направленными на защиту персональных данных в ЕС и норма-

ми права, обеспечивающими осуществление антидопинговых мероприятий. На основе исследования практики Европейского Суда Справедливости сделан вывод о существовании принципа допустимого вмешательства в права, защищаемые Регламентом с целью обеспечения антидопинговой деятельности.

Ключевые слова: Европейский Союз, право на приватность, защита персональных данных, GDPR, Мека-Медина подход, правовое регулирование антидопинговой деятельности.

The article is devoted to the peculiarities of the application of the EU law on protection of personal data, in particular the General Data Protection Regulation (GDPR), in the practice of combating the use of doping in sport. The correlation between the legal regulation of personal data protection in the EU and the legal norms that ensure the application of anti-doping measures is analyzed. On the basis of the study of the practice of the European Court of Justice, it was concluded that there was a principle of permissible interference to the rights protected by the GDPR in order to ensure anti-doping activities.

Key words: European Union, right to privacy, protection of personal data, GDPR, Meca-Médina approach, legal regulation of anti-doping activity.

Вступ. Еволюція інформаційного суспільства, швидкий технологічний розвиток, оцифрування (дегіталізація) інформації та безпрецедентні масштаби збору та обміну даними є тими викликами, які нині постають перед суспільством, що глобалізується. У таких умовах право на приватність, зокрема і захист персональних даних, стають дедалі більш уразливими, а державні механізми їх охорони не завжди адекватно і швидко здатні реагувати на стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій. Держави на законодавчому рівні намагаються створити дієві системи захисту персональної інформації, які, з одного боку, є інструментом забезпечення правового статусу особи, а з іншого – утворюють складник заходів національної безпеки. Однак слід урахувати, що захист персональної інформації є питанням, яке натеper у рамках однієї країни вирішити неможливо, а отже, є потреба у створенні уніфікованих норм у цій сфері, які регулюватимуть відносини між різноманітними суб'єктами міжнародного публічного та приватного права. Повною мірою це стосується і захисту персональних даних у спорті. Ще більшої ваги набуває питання захисту персональних даних, коли йдеться про протидію таким негативним явищам у спорті, як використання допінгу¹, що порушує легітимність змагань. Застосування антидопінгових практик за своєю природою містить посягання на приватне життя (є інтрузивним), вони неминуче зазіхають на загалом заборонену категорію персональних даних. Що певною мірою може стати джерелом суперечок. Однак у міжнародній практиці вже досить давно визнається положення, що правовий захист недоторканості приватного життя (приватності), як правило, значно обмежується у спорті.

Незважаючи на досить велику кількість документів, що наявні на міжнародному, регіональному та універсальному рівнях як у сфері антидопінгу, так і в царині захисту персональних даних, слід визнати, що одні з кращих механізмів, які забезпечують співпрацю суб'єктів як міжнародного приватного, так і міжнародного публічного права у цих питаннях, створені у Європейському Союзі.

Тому дослідження загальних принципів застосування правил із захисту персональних даних ЄС до практики боротьби з допінгом у спорті має велике як теоретичне, так і практичне значення. Воно дає можливість визначити особливості правових основ застосування права ЄС у сфері захисту фундаментальних прав людини у спортивних відносинах, зокрема в такій чутливій сфері, як антидопінгова політика.

Відсутність фундаментальних досліджень з цієї проблематики у вітчизняній науці свідчить про актуальність обраної тематики.

Окремі питання захисту персональних даних у ЄС досліджувалися у роботах таких українських науковців, як: О. Баранов, Н. Грицяк, М. Кравчук, І. Сопілко, О. Трагнюк та ін. Проблеми міжнародно-правового співробітництва у боротьбі з допінгом у спорті порушувалися у робо-

¹ Еволюція методів допінгу крові, складні та невизначені «дизайнерські» наркотики, «генно-допінгові» та генетичні маніпуляції, які стали надзвичайно поширеними у світі спорту, є тими негативними факторами, що перешкоджають розвиткові відповідних суспільних відносин.

тах таких українських та зарубіжних учених, як: О. Августинов, С. Алексєєв, Джек Андерсон, С. Білоцький, В. Бубліченко, Г. Бордюгова, І. Башкін, В. Корж, М. Кутепов, В. Платонов, Роберт Сікман, Алан Саліван, Уїзеріл Стефан, Хілперт Хорст та ін.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення особливостей загальних принципів застосування правил із захисту персональних даних у Європейському Союзі у специфічній сфері – боротьбі з використанням допінгу під час змагань.

Результати дослідження. Правове регулювання протидії використанню допінгу у спорті у Європейському Союзі натеper переважно ґрунтується на універсальних міжнародно-правових нормах. Як зазначає Всесвітнє антидопінгове агентство (World Antidoping Agency WADA)², одним з найважливіших досягнень у боротьбі з допінгом у спорті нині стало впровадження гармонізованого набору антидопінгових правил. До них відноситься Всесвітній антидопінговий кодекс, який працює у поєднанні з шістьма міжнародними стандартами, спрямованими на здійснення гармонізації між антидопінговими організаціями в різних технічних сферах³.

У нормативно-правових актах Європейського Союзу також поставлено за мету ведення боротьби з допінгом. Відповідні положення містяться в таких документах: Європейській хартії проти допінгу в спорті 1984 р., Конвенції Європейського Союзу про попередження застосування допінгу в спорті 1995 р., Європейській спортивній моделі 1998 р., Білій книзі зі спорту 2007 р.⁴. Так звана «специфіка спорту» є поняттям, встановленим раннім прецедентним правом Європейського Союзу (далі – ЄС) [1, с. 122]. Відповідно до Робочої програми груп експертів ЄС на 2011–2014 рр. функціонувала Група експертів із боротьби з допінгом, яка вивчала способи боротьби з допінгом як у професійному, так і в аматорському спорті [2, с. 35].

Стосовно ж захисту персональних даних у Європейському Союзі досягнуто надзвичайно високого рівня уніфікації правового регулювання. Так, у рамках ЄС 25.05. 2018 р. набув чинності прийнятий ще у 2016 році Регламент 2016/679 Європейського парламенту та Ради ЄС «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних та про вільний рух таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС» [3] (GDPR, або Загальний Регламент), який застосовується безпосередньо до всіх держав-членів ЄС, встановлюючи зобов'язання та гарантії, яких слід дотримуватися всім суб'єктам, які займаються обробкою персональних даних [4, с. 148]. Не вдаючись до детального аналізу документа, необхідно вказати, що він «осучаснює» правове регу-

² Всесвітнє антидопінгове агентство (ВАДА, англ. World Anti-Doping Agency – WADA) – незалежна структура, що здійснює координацію боротьби з допінгом у спорті. Заснована у 1999 році.

³ У межах ВАДА було прийнято Всесвітній антидопінговий кодекс (далі – Кодекс) та Копенгагенську декларацію про боротьбу з допінгом у спорті 2003 р., Додаток до Всесвітнього антидопінгового кодексу (Заборонений список), Додаток до Всесвітнього антидопінгового кодексу (Міжнародний стандарт щодо терапевтичного використання заборонених речовин). Нова редакція Кодексу набрала чинності в 2015 р.

На регіональному рівні, у межах Ради було прийнято такі нормативно-правові акти: Антидопінгову конвенцію 1989 р., Додатковий протокол до Антидопінгової конвенції 2002 р. про взаємне визнання результатів допінг-контролю, Резолюцію № 1602(2008) «Необхідність у збереженні європейської спортивної моделі», Рекомендацію № R(84)19 про Європейську хартію проти допінгу у спорті, Рекомендацію № R(2000)16 про спільні основні засади, що мають бути впроваджені в національне законодавство з метою боротьби з торгівлею допінговими препаратами. Антидопінгову конвенцію було підписано в 1989 р. у Страсбурзі (далі – Конвенція). Вона стала першою конвенцією у сфері боротьби з допінгом. У майбутньому її взято за основу Міжнародної конвенції ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті.

У межах діяльності ООН із боротьби з допінгом із метою акцентування уваги на важливості проблеми допінгу в спорті до Міжнародної хартії фізичного виховання та спорту 1978 р. було внесено положення про допінг.

У 2005 р. було прийнято Міжнародну конвенцію ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті (Конвенція 2005 р.), яка стала найбільш успішною як щодо строку її розробки, так і щодо набрання чинності. Вважається, що ніколи раніше глобальні антидопінгові зусилля не були настільки сильними й зосередженими на забезпеченні чесного та справедливого середовища для спортсменів. Натепер до Конвенції 2005 р. приєдналися 177 держав.

У 2008 р. у межах ЮНЕСКО було створено Фонд скорочення допінгу в спорті, покликаний допомагати державам розвивати й реалізовувати проекти відповідно до Конвенції 2005 р. З Конвенцією 2005 р. тісно пов'язана діяльність із боротьби з допінгом у спорті таких міжнародних неурядових організацій, як Всесвітнє антидопінгове агентство та Міжнародний олімпійський комітет разом із міжнародними федераціями з окремих видів спорту.

⁴ Основна діяльність із боротьби з допінгом у ЄС розпочалася в 1993 р. з програми “Euro-Pack”, проте це не принесло очікуваних результатів.

лювання захисту персональних даних. Зокрема, окремо виділяються «спеціальні категорії персональних даних» – так звані конфіденційні (делікатні) дані, серед яких генетичні чи біометричні дані, інші унікальні ідентифікатори особи.

Отже, постає питання, яким чином у ЄС норми, що стосуються захисту персональних даних, застосовуються у практиці протидії вживанню допінгу у спорті.

Передусім необхідно вказати, що GDPR є регламентом, тобто законодавчим актом інституцій ЄС, що має загальнообов'язковий характер та пряму дію у всіх державах-членах (ст. 288 Договору про функціонування ЄС) [5]. Якщо брати до уваги суспільні відносини у сфері спорту, то застосування права Європейського Союзу тут має свою специфіку, яка відображає особливий статус і унікальний характер як самого організованого спорту, так і міждержавного об'єднання. Отже, застосування названого Регламенту у спортивній сфері має відбуватися з урахуванням таких особливостей.

Важливо звернути увагу на те, що інституції ЄС визнають специфіку такої сфери, як спорт, дозволяючи спортивним організаціям користуватися певним імунітетом. Як уже вказувалося, своєрідність спорту визнана у таких документах ЄС, як Біла книга про спорт 2007 р. [6], Ніщцька Декларація 2000 р. [7]. Крім того, у 2009 році вперше у ст. 165 ДФЄС було зазначено: «Союз має сприяти просуванню європейських спортивних питань, беручи до уваги специфіку спорту, його структуру, заснованих на добровільній діяльності, та його соціальну та освітню функції» [5].

Спорт заслужив свою автономію, а спортивні організації – право самоорганізуватися в різні асоціації [8, с. 112].

Ретельне вивчення і тлумачення спортивних правил Європейським Судом Справедливості (Суд ЄС, Європейський Суд) призвело до створення системи провідних прецедентів у праві ЄС, які визначають ключові принципи застосування права ЄС до спортивної сфери. Цей процес розпочався із застосуванням правил свободи внутрішнього ринку (свободи руху товарів, капіталів, послуг, робочої сили) в 1970-х роках у справах *Walrave* [9] та *Donà v Mantero* [10], у яких уперше на той час у судових рішеннях було сформульоване «спортивне виключення», яке зараз визнається на рівні Установчих договорів. А саме правила внутрішнього ринку не забороняють обмеження основних свобод у справах, що переслідують суто спортивний інтерес, які не пов'язані з економічною діяльністю, наприклад, такою як склад національних команд.

Подальший розвиток правил застосування норм права ЄС щодо спортивних відносин відбувається у справах *Lehtonen* [11] (стосується строків здійснення трансферу гравців) та *Deliege* [12] (обмеження кількості учасників міжнародних змагань із дзюдо та визнання можливості застосування свобод ринку до більшості аматорських видів спорту).

У більшості рішень Суду ЄС прослідковується такий висновок, що «<...> спортивні правила, засновані на їх законних цілях, ймовірно, не порушують положень Договорів, за умови, що їхні наслідки є необхідними та пропорційними поставленим цілям» [13, с. 1118].

Один із найбільш значущих прецедентів Європейського Суду Справедливості, що визначають особливості застосування права ЄС до спортивних відносин, стала справа *Мека-Медина* (*Meca-Médina*) [14].

Згідно з обставинами справи, діяльність двох професійних плавців, Девіда Мека-Медіна та Ігоря Майцена, була припинена Міжнародним олімпійським комітетом на чотири роки у зв'язку з позитивним антидопінговим тестом на наявність нандролону [15]. Внаслідок застосування антидопінгових обмежень спортсмени були позбавлені права брати участь у змаганнях, втратили конкурентоспроможність на спонсорському ринку, а їхня економічна діяльність була заблокована.

Два спортсмени подали скаргу до Європейської комісії, стверджуючи, що деякі правила, прийняті Міжнародним олімпійським комітетом, і деякі практики, пов'язані з допінг-контролем, порушують законодавство ЄС про конкуренцію⁵. Плавці стверджували, що механізм суворої відповідальності МОК, а також створення трибуналів із врегулювання спорів, які були не досить незалежні від МОК, посилювали антиконкурентний характер цих практик. Вони також стверджували, що санкції за порушення антидопінгових правил були невиправданими і спрямованими на захист власних економічних інтересів МОК.

У своєму рішенні у справі Суд ЄС встановив, що відповідний обмежувальний вплив на конкуренцію був неминучим і пропорційним досягненню законних цілей. Одночасно Суд визнав

⁵ Плавці стверджували, що встановлення межі нандролону на рівні 2 нг/мл сечі є узгодженою практикою між МОК і 27 лабораторіями, акредитованими МОК та Міжнародною федерацією плавання (FINA). Спортсмени мали на меті довести, що метаболіти цієї речовини можуть вироблятися в організмі ендогенно в більшій кількості, коли були спожиті певні продукти, такі як м'ясо кабана.

небезпеку надмірно обмежувальної антидопінгової практики і погодився з тим, що вона може призвести до порушення правил конкуренції, проте визначив, що «якщо антидопінгові правила слід розглядати як «рішення асоціацій підприємств», що обмежують свободу дій заявників, вони не обов'язково становлять обмеження конкуренції, несумісні зі спільним ринком за змістом статті 101 ДФЄС, оскільки вони виправдані законною метою. Таке обмеження притаманне організації і правильному веденню змагального спорту, і саме його метою є забезпечення здорового суперництва між спортсменами».

Європейський суд також вказав, що санкції (включаючи заборони) були пропорційні цим цілям. Суд пояснив, що «для того, щоб не підпадати під дію заборони, встановленої статтею 101 (1) ДФЄС, обмеження, що накладаються цими правилами, мають обмежуватися тим, що є необхідним для забезпечення належного ведення змагального спорту» [15]. Надавши аналіз порогу заборони та використавши наявні наукові знання, Суд визнав, що ця вимога виконана.

Таким чином, у справі Meca-Médina проти Європейської комісії «Суд ЄС встановив важливий правовий принцип» [16, с. 365], згідно з яким антидопінгове регулювання, встановлене Всесвітнім антидопінговим агентством, за законом вважається пропорційною відповіддю на допінг у спорті.

Ці висновки Європейського суду, а саме, що санкції, накладені на спортсменів за антидопінгові правопорушення (які обмежували їхні економічні свободи), не порушували право ЄС про конкуренцію за умови, що загальний критерій «пропорційності» був виконаний, сприяють загальнофілософському підходу до застосування законодавства ЄС до спорту загалом та для оцінки антидопінгової діяльності відповідно до права Союзу про захист персональних даних.

Стосовно застосування Загального Регламенту про захист персональних даних у справах про боротьбу із допінгом, то тут необхідно звернути увагу на низку речей. Передусім, «чи містять антидопінгові правила питання суто спортивного характеру, т.з. «спортивну специфіку» (як, наприклад, у справах Walrave, Delière and Donà), або чи охоплюють вони економічний аспект спортивної діяльності (подібно до правил, які стали підставою для справ Bosman, Lehtonen та Kolpak)» [16]. У першому випадку спортивне виключення, сформульоване в Walrave, може обмежити сферу застосування GDPR.

Саме стосовно цього питання Суд Першої інстанції (нині Загальний Суд) помилився, коли тлумачив зв'язок між спортивними правилами та сферою застосування положень Договору в справі Meca-Médina (Treaty provisions in Meca-Médina). Суд вважав, що кампанія проти допінгу не переслідувала жодних економічних цілей і має намір зберегти дух чесної гри. Для виправдання кампанії проти допінгу досить суто соціальної мети. Суд дійшов висновку, що антидопінгові правила мають суто спортивну природу, вони не підпадають під дію норм права Європейського Союзу [15].

Це рішення було предметом критики серед наукової спільноти на підставі того, що Суд не зміг повністю оцінити попередню судову практику в цій сфері [17].

Однак Європейський Суд Справедливості виправив «помилки у праві», коли справа була передана йому на розгляд [15]. Суд постановив, що правила спортивних організацій не є обов'язковими поза рамками дії Установчого Договору [16, с. 187], навіть якщо вони мають суто спортивний характер [15].

Антидопінгові правила, безумовно, мають економічний вплив на тих, хто їх порушив. Спроби представити такі правила, як «спортивні», і тому без «економічного змісту», є даремними. Вони є одночасно і такими, і такими [18, с. 648]. Це група спортивних правил, які мають економічні наслідки, і, відповідно, мають оцінюватися з урахуванням цього висновку.

Повною мірою характер антидопінгових спортивних правил береться до уваги і у разі застосування права ЄС про захист даних у спорті. Отже, Антидопінгові правила не можна розглядати як суто спортивні правила (як у згаданих уже справах Walrave, Koch або Donà), а отже, і не можна не застосовувати або ігнорувати нові правила обробки персональної інформації спортсменів відповідно до GDPR. Крім того, загальна і пряма дія цього Регламенту в Європі та його екстериторіальний характер фактично вимагають застосовувати документ, бо немає поважних причин позбавити спортсменів переваг захисту своїх прав у інформаційній сфері, наданих відповідно до Регламенту. Крім того, згідно з окремими положеннями GDPR (ст. 2) [3], зрозуміло, що обробка персональних даних у контексті антидопінгової діяльності не виключається з дії Регламенту, доки немає спеціального положення, яке б передбачало правила, що регулюють обробку даних для цілей виявлення, стримування та запобігання допінгу, як це передбачено для компетентних органів для цілей запобігання, розслідування, виявлення або судового пересліду-

вання злочинів (кримінальна сфера), а також спеціального законодавства, як це передбачено для інституцій, органів, служб та установ Союзу, агенцій.

Ці дані передаються організаціям, розташованим як у ЄС, так і за межами. Інформація, що передається, стосується як професійних спортсменів, так і спортсменів-аматорів, які беруть участь, наприклад, у місцевому тенісному турнірі.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна зробити **загальний висновок**, що, оскільки вторинне законодавство Європейського Союзу про захист персональних даних має загальний характер і безпосередньо застосовується у всіх державах-членах, то воно повною мірою стосується і спортивної діяльності, а також такого напрямку у спорті, як боротьба з допінгом. Основним принципом, який сформульований практикою Суду ЄС, є те, що так звана «спортивна специфіка» повністю не виключає можливості застосування правил конкуренції права ЄС до спортивної діяльності. Відповідно до цього принципу правила нового Європейського Регламенту із захисту персональної інформації також поширюють свою дію на спорт загалом та обробку персональних даних спортсменів під час проведення антидопінгових практик зокрема. Однак через важливість та необхідність боротьби з використанням допінгу (у контексті обробки персональних даних особливо уразливого характеру) певною мірою допускає обмеження деяких прав, гарантованих GDPR.

Список використаних джерел:

1. McCulley K. Playing by market rules: Anti-doping policy in the European Union. *Claremont-UC Undergraduate Reserch Confernce on the European Union*. 2008. URL: <http://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=urceu>.
2. Білоцький С.Д., Бубліченко В.В. Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 7. С. 32–41.
3. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union* 4.5.2016. L 119/1.
4. Трагнюк О.Я. Угода про Асоціацію та захист персональних даних в Україні. *Конгрес міжнародного та європейського права* : зб. наук. праць (м. Одеса, 25–26 травня 2018 р.). Одеса : Нац. ун-т «Одеська юридична академія»; Фенікс, 2018. С. 147–156.
5. Treaty of Lisbon amending the Treaty of European Union and the Treaty establishing the European Community. *Official Journal of the European Union*. Series C. 2007. Vol. 50. № 306. 271 p.
6. European Commission, White Paper on Sport, Brussels, 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>.
7. European Council, Treaty of Nice, 2000, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT>.
8. Bach T., Unity in diversity – Respect, Responsibility, Reliability, XIII Olympic Congress, Belmont-sur-Lausanne (Switzerland): Lautrelabo S.à r.l., 2010, 240 p.
9. ECJ, Judgement from 12. December 1974, in the Case C-36-74.
10. ECJ, Judgement from 14. July 1976, in the Case C-13-76.
11. ECJ, Judgement from 13. April 2000, in the Case C-176/96.
12. ECJ, Judgement from 11. April 2000 in Joined Cases C-51-96 and C-191/97.
13. Adam Lewis QC, Jonathan Taylor QC, *Sport: Law and Practice*, Bloomsbury Professional, London, 2014, 2080 p.
14. Mataija Mislav. Private Regulation and the Internal Market. Sports, Legal Services, and Standard Setting in EU Economic Law, Oxford University Press, 2016. 286 p.
15. ECJ, Judgement from 18. July 2006, C-519/04.
16. Gardiner Simon. *Sports Law*, Routledge, New York, 2011, 656 p.
17. Weatherill Stephen. Anti-Doping Rules and EC Law' in *European Sports Law: Collected Papers*, The Hague : TMC Asser Press, 2007. 573 p.
18. Weatherill Stephen. "Anti-doping revisited – the demise of the rule of 'purely sporting interest'?" . 2006. *European Competition Law Review*. P. 645–657.